

ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ СУЧАСНОГО ФОЛЬКЛОРНОГО АНСАМБЛЕВОГО ВИКОНАВСТВА (НА ПРИКЛАДІ ГУРТІВ «ДРЕВО» І «ДАХАБРАХА»)

На прикладах діяльності двох найвідоміших сучасних українських фольклорних гуртів аналізуються стан і напрями популяризації народного пісенно-ансамблевого виконавства.

Ключові слова: український пісенний фольклор, ансамблеве виконавство, гурт «Древо», гурт «ДахаБраха».

На примере деятельности двух наиболее известных современных украинских фольклорных коллективов анализируются состояние и направления популяризации народного песенно-ансамблевого исполнительства.

Ключевые слова: украинский песенный фольклор, ансамблевое исполнительство, ансамбль «Древо», ансамбль «ДахаБраха».

On the example of two of the most famous contemporary Ukrainian folk groups analyzed the status and direction of popularizing folk songs and ensemble performance.

Key words: Ukrainian folk songs, ensemble performance, the ensemble «Drevo», the ensemble «DakhaBrakha».

Українська народнопісенна традиція поринає в глибину віків. Видатний учений Д. І. Багалій у своїй ґрунтовній праці «Історія Слобідської України», надаючи витяг зі Статистичного огляду Слободсько-Української губернії (30-ті рр. ХІХ ст.), зазначав: «Українець більш здатний до мистецтва. ... Україна дає багато музиків, півчих...» [3, с. 174.]. Далі він цитує Г. Ф. Квітку-Основ'яненка: «Українець любить музику і до неї здатний і на голос без нот виучується грати на скрипці. ... Дуже гарно співають на церковних хорах. Українці завжди славилися гарними голосами, із них набирали півчих до царського двора» [3, с. 174.].

Ці твердження є актуальними й на початку ХХІ ст. Численні народні аматорські й професійні хори, ансамблі (гурти) народного співу, співаки-солісти, які володіють народною манерою виконання, — усе це є особливістю сучасного музичного мистецтва України. Творчі музичні колективи й солісти як автентичного, так і стилізованого напрямів є бажаними під час державних урочистостей на великих концертних естрадах і численних фольклорних фестивалях, конкурсах тощо. Цим і зумовлена актуальність цієї статті.

Об'єктом дослідження є сучасна народнопісенна культура України, предметом — виконавська діяльність гуртів «Древо» й «ДахаБраха» як представників двох основних гілок у сучасному фольклорному виконавстві.

Зі здобуттям українською державою незалежності постало нагальне питання ідентифікації української культури, зокрема музичної, як самоцінного явища світової культури в усіх його проявах — від творчості академічних композиторів і виконавців до історичних музично-фольклорних надбань.

Народний спів посідає значне місце в українській музичній культурі. Маючи багатовікову історію, безпосередній зв'язок із формуванням та розвитком етносу, його світогляду, історичного шляху, народний спів розвивається протягом століть, зберігаючи первинні ознаки та набуваючи нових. Народна пісня відображає істотні елементи, жанрові ознаки народного співу, котрі не завжди можна виявити за готовими фольклорними записами. Це пов'язано з тим, що художні прийоми та виконавські засоби фіксуються власне в процесі співу. І тільки в процесі виконання простежується їхнє формування й розвиток.

Стрімкий вихід в останні два десятиріччя на міжнародну мистецьку арену української музичної культури не як невеликої, хоча й потужної, складової культури народів СРСР, а як самодостатньої, високохудожньої, з давнім міцним народним корінням, сприяв, попри всі економічні й політичні складнощі й перипетії, сплеску активності у сфері народного музичного мистецтва, яка полягає в зацікавленості вчених-фольклористів у збиранні, вивченні й збереженні народнопісенних надбань, запровадженні численних фольклорних свят і фестивалів — майже в кожному регіоні України, створенні численних фольклорних колективів різної творчої спрямованості, різного підпорядкування й різної філософії, для яких спільним є природна творча зацікавленість рідним корінням, історією, побутом, культурою пращурів.

Двома основними напрямками розвитку ансамблевого фольклорного виконавства, що визначають фарватер діяльності переважної більшості сучасних гуртів, від аматорських до професійних, є:

– автентичне виконавство з точним, навіть скрупульозним дотриманням «букви закону» — народнопісенних зразків у їхньому первісному вигляді, найяскравіше презентоване гуртом «Древо»;

– творча переробка народних зразків, так би мовити їхнє «осучаснення» — через додавання пружного ритмічного інструментального супроводу, який збагачує та висвітлює нові грані фольклорного зразка, іноді через зміну темпів, шарування різних мотивів, що найбільш багатогранно можна відчутти у творчості гурту «ДахаБраха».

Один із найстаріших в Україні фольклорних ансамблів, який створено 33 роки тому й активно діє й донині, користуючись повагою як практиків — виконавців фольклору, так і дослідників-фольклористів, а також набувши заслуженого міжнародного

визнання, є київський гурт «Древо». Цей колектив, який поєднує дослідників і виконавців української народної музики, існує з 1979 р. (під назвою «Древо» з 1988 р.). Його беззмінний керівник — етномузиколог Євген Васильович Єфремов, кандидат мистецтвознавства, заслужений діяч мистецтв України, професор кафедри музичної фольклористики НМАУ ім. П. І. Чайковського. Є. В. Єфремов був одним із фундаторів нового напрямку в музичному мистецтві України. У 1985 р. він став завідувачем кабінету народної творчості Київської державної консерваторії, на прикладі багаторічної діяльності очолюваного ним ансамблю цей музикант продемонстрував слухачеві селянську традиційну пісню як глибоке й повноцінне явище, що базується на засадах питомих локальних традицій і не потребує додаткової обробки, яка притаманна більшості академічних народних хорів.

Репертуар «Древа» складається з пісень, зібраних його членами під час етнографічних подорожей. Ліричні й обрядові пісні Полтавщини, Рівненщини, Черкащини, Київщини, Чернігівщини та Сумщини виконуються капелою або без музичного супроводу, або з мінімальним. При цьому музиканти намагаються відтворити звучання народної пісні в автентичному вигляді, з усіма агогічними й інтонаційними нюансами її побутування.

Свою діяльністю фольклорний гурт «Древо» відкрив новий напрям у музичній культурі України, продемонструвавши світові традиційну сільську музику українців як повноцінне й самобутнє мистецьке явище, яке не потребує обов'язкової композиторської обробки. До складу групи входять студенти, випускники та викладачі НМАУ. Очолювані Є. Єфремовим, ці подвижники понад 30 років тому першими в Україні поставили за мету глибоко пізнати, практично засвоїти та правдиво відтворювати народні пісні, зберігаючи у своєму співі регіональні стилістичні ознаки досліджуваних традицій. Основною науковою базою й джерелом оригінального репертуару «Древа» стала активна експедиційна та науково-дослідницька робота учасників ансамблю на території Центрального й Західного Полісся, Лівобережного Подніпров'я, Східного Поділля. Окремою заслугою ансамблю є постійна увага до фольклору Чорнобильської зони. Крім того, на основі музичного матеріалу фольклорних експедицій за участю «Древа» створені такі серйозні мультимедійні диски, як «Берви» та «Зелений шум Полісся».

Важливим принципом роботи групи є прагнення уникати механічного копіювання отриманих в експедиціях музичних зразків. Пісня у виконанні «Древа» щоразу варіантно оновлюється, залишаючись, однак, тією ж самою. Це стало можливим завдяки створеній Є. Єфремовим спеціальній методиці мелодичного варіювання, що ґрунтується на визначених ним закономірностях

перебування пісні в автентичному середовищі. Для творчої діяльності «Древа» характерним є поєднання глибокої наукової достовірності у відтворенні народної пісні з власним виконавським стилем, академічного рівня майстерності з імпровізаційною безпосередністю й емоційністю співу. Слід зазначити, що набуття досвіду співу та гри, наближених до стилю традиційної автентики студентами історико-теоретичного та композиторського факультетів НМАУ, стало новим заходом у педагогічній роботі кафедри музичної фольклористики, де курс традиційного співу беззмінно викладає Є. Єфремов. На кафедрі музичної фольклористики склався комплекс навчальних дисциплін, які забезпечують підготовку високопрофесійного дослідника-етнографа й виконавця зразків зібраного музичного фольклору: фах, лекційний курс українського музичного фольклору, етноінструментознавство, індивідуальна практика транскрипції вокальної та інструментальної музики, музично-етнографічна практика (для фахівців), традиційний спів, гра на традиційних інструментах, методика комп'ютерного опрацювання архіву (для фахівців). Із формуванням магістратури було також уведено магістерський курс «Сучасні проблеми та методи етномузикології» [9].

До нинішнього складу «Древа» входять Євген Єфремов і його талановиті вихованці різних часів: Олена Шевчук, Ганна Коропниченко, Тетяна Сопілка, Ганна Охрімчук, Сергій Охрімчук, Юрій Пастушенко, Наталія Сербіна, Валерій Ступницький, Дмитро Полячок [5].

Окрім постійних виступів у різних регіонах України, колектив бере участь у численних мистецьких фольклорних заходах (свята, фестивалі, спеціальні проекти тощо) в Бельгії, Грузії, Польщі, Росії, Франції та в інших країнах. В Україні, Польщі, США та Франції випущені аудіокасети й диски із записами ансамблю. У цих же країнах Є. Єфремов та інші учасники колективу постійно проводять майстер-класи.

Спільним проектом «Древа» й театру «Дах» у Центрі сучасного мистецтва (далі ЦСМ) у Києві став музичний спектакль «Кам'яне коло» (фольк-опера), режисером якого була надзвичайно обдарована людина — засновник, продюсер, художній керівник, режисер, актор ЦСМ «ДАХ» Владислав Троїцький. Прем'єра «Кам'яного кола» відбулася у вересні 2002 р.

Ансамбль «Древо» можна вважати засновником традиції автентичного виконання не лише української народної пісні (його послідовниками стали такі гурти, як: кіровоградська «Гілка», київські колективи «Божичи», «Володар», «Буття», «Отава», ансамбль автентичної інструментальної музики «Надобридень» та ін.), а й польської, адже за прикладом і під безпосереднім впливом цього київського колективу в 1990-х рр. розпочався фольклорний рух

у Польщі. В Інтернеті гурт «Древо» презентований п'ятьма дисками: «Пісні з України» (2 диски — 1998 і 2000 рр.), «Рай розвився. Християнські мотиви в українському фольклорі» (2001 р.), «Дякую» (Франція, 2002 р.), «Ой там за морями» (2007 р.).

Анотація до альбому «Рай розвився» найточніше розкриває, на наш погляд, виконавське кредо «Древа»: «Ми вже неодноразово мали задоволення впевнитися, наскільки своєрідним і чесним явищем є гурт «Древо». Не дуже багато гуртів можна поставити з ним поряд і сказати — так, це правдива музика у чистому вигляді. Хоча, здавалося б, ну яка може бути неправда, якщо гурт виконує автентичний пісенний матеріал без жодної художньої обробки. Але, як свідчить досвід, є гурти, у виконання яких закрадається хоч би й невеликий, а фальш. І є такі гурти, як ось «Древо», чиї роботи можна вважати зразком і взірцем. Та навіть якщо відставити високу професійність гурту — все одно, він залишиться серед кращих. Бо «Древо» співає не просто професійно, а так людяно, живо, так по-справжньому, що практично одразу відчуваєш себе частиною дійства, частиною живого простору, у якому існує цей спів. І, як на мене, саме така можливість правдивого підключення до автентичного простору є справжнім дивом, якістю, за яку можна було б вибачити і недосконале виконання — якби воно було недосконалим. Але — «Древо» співає безпомилково. До речі, обов'язково зверніть увагу на тему альбому. Тут дуже цікаво, яскраво проілюстровано переплетіння язичницьких коренів та християнських тем. Показово, що результат синтезу не належить жодній з цих двох площин — він розвиває власний рай, пробачте, на каламбурі» [2].

Експериментальні постановки В. Троїцького в театрі «ДАХ» ЦСМ і досвід роботи з гуртом «Древо» сприяли виникненню на базі «ДАХу» нового творчого колективу — фольклорного ансамблю «ДахаБраха» («Dakha Brakha», 2004 р.). За словами учасника цієї групи Марка Галаневича, «...ідею нашого шляху розвитку придумав Владислав Троїцький, який пробував робити експерименти з українським фольклором. По-перше, то була вистава «В пошуках втраченого життя» з колективом «Божичі», який співає автентичні пісні. По-друге, постановка «Камінне коло» з такими мастодонтами автентичного співу, як «Древо». Але у Троїцького виникали труднощі при роботі з ними, тому що він хотів зміщувати акценти в піснях, аби вони звучали інакше. Наприклад, він казав, що треба виконати фрагмент втричі швидше, або іншими голосами, або під дивний ритм. Цих виконавців можна також назвати науковцями, дослідниками старовинних пісень, і, звісно, з їхнього боку виникала протидія, бо вони хотіли зберегти звучання пісні у тому стані, який є в народі» [8].

Вихованець режисерсько-акторського факультету Російської академії театрального мистецтва (в минулому — «ГИТИС») В. Троїцький (за першою вищою освітою радіотехнік) паралельно з офіційними заняттями в Москві проходив у Києві в ЦСМ практичну мистецьку школу заслуженого діяча мистецтв України, лауреата Державної премії СРСР і премії ім. Амвросія Бучми, патріарха українського театру, видатного режисера Володимира Миколайовича Оглобліна (1915-2005), спектаклі якого («Моя професія — синьйор з вищого світу», «Благочестива Марта», «Дикий ангел», «Трибунал», «Безталанна», «Васса Железнова», «Санітарний день») знали й пам'ятали всі відвідувачі театру ім. І. Франка 1970–1980 рр. Останнє десятиліття життя й творчості В. М. Оглобліна, який і на дев'ятому десятку років свого життя був сповнений численних творчих замислів і пошуків, подарувало цьому провідному майстру української сцени можливість реалізовувати їх на сцені «ДАХу» [7]. Так, В. Троїцький як актор грав у багатьох київських спектаклях В. М. Оглобліна, творчо спілкувався з цим видатним майстром і саме його подав найпершим у переліку своїх театральних учителів [4]. Про корисність для молодих акторів школи Оглобліна свідчать успіхи «ДАХівців» на різноманітних міжнародних фестивалях і те визнання, якого набуває зі своїми творчими проектами художній керівник Центру, талановитий режисер і актор В. Троїцький, котрий трепетно й шанобливо навчався в Майстра, хоча одночасно шукав свій власний шлях у мистецтві. Саме такий принцип характерний і для діяльності гурту «ДахаБраха», творчість якого базується на глибокому вивченні й засвоєнні досягнень старших колег і торуванні нової власної дороги.

Хаос-гурт «ДахаБраха», за визначенням засновника й ідеолога цього ансамблю В. Троїцького, створений ним за власним авторським проектом — «шекспірівський цикл» з трьох вистав «Україна містична» («Пролог до «Макбета», 2004 р., «Річард III. Пролог», 2005 р. та «Король Лір. Пролог», 2006 р.), швидко переріс своє первісне призначення та згодом став самостійною яскравою творчою одиницею з неповторним мистецьким обличчям. Слід відзначити, що дві з трьох вистав «України містичної» за участю «ДахаБрахи» поставив В. Троїцький ще за життя В. М. Оглобліна. А музична частина наступного аудіо-музично-візуально-театрально-філософського проекту В. Троїцького «ГогольFest» (2007 р.), який у цьому році відбудеться вже вп'яте, базувалася й базується нині саме на виконавській специфіці гурту «ДахаБраха».

За офіційним сайтом групи, ця назва чудернацька й автентична водночас. У ній можна почути такі слова, як «давати» й «брати» зі староукраїнської мови, у цій назві звучать і виграють як самодостатні акорди однієї єдності й «Ра» — сонце, і «брама» — ворота,

вхід, і «Брахма» — Верховний Бог творіння індуїзму, душа-Птаха, й просто «Дах» — як місце створення самої групи [6].

До складу групи входять Ірина Горбань (артистичний менеджер колективу), Ніна Гаренецька (вокал, віолончель, басовий барабан), Ірина Коваленко (вокал, джамбе, перкусія, басовий барабан, жалійка, волинка, флейта, бугай, акордеон, електронні клавішні інструменти), Олена Цибульська (вокал, перкусія, басовий барабан, гармошка) та Марко Галаневич (вокал, дарбука, табла, діджеріду, тромбон, акордеон). Це далеко не повний перелік інструментів, що використовуються групою, оскільки в практиці в кожній новій композиції колектив може задіяти якісь нові фарби, тембри, необхідні для створення того чи іншого образу, настрою, психологічного стану. Так, гурт зібрав багату колекцію екзотичних ударних інструментів чи не з усіх континентів, які використовуються ними часто, проте в кожному конкретному разі завжди виправдано й доцільно. У різних композиціях «ДахаБрахи» застосовуються й численні шумові інструменти: такі, що імітують звучання дощу та вітру, український бугай, буддійський гонг тощо. Усі учасниці групи здобули освіту музикантів-фольклористів і мають особистий досвід пошуку в різних регіонах України автентичних зразків музичного фольклору, які використовуються потім «ДахаБрахою» в концертній практиці. Єдиний чоловік гурту, філолог за освітою, є не менш обдарованим музикантом і співаком, а також своєрідним «прес-секретарем» колективу, який найчастіше дає інтерв'ю кореспондентам різних видань, оберігаючи своїх колег-жінок від цього часто обтяжливого обов'язку.

Із часів заснування (2004 р.) гурт «ДахаБраха» неодноразово гостролював із концертами та фестивалними виступами майже в усіх регіонах України, а також у Росії — від Москви (виступ у концерті на Красній Площі) та Петербурга до Шушенського й Улан-Уде), у 15 країнах Європи, а також Канаді, Китаї, Австралії. У цьому солідному переліку чільне місце посідає й Харків, де ансамбль слухали як на клубних концертах, так і на фестивалній сцені «Печенізького поля» (2006 р.) та великого залу ХНАТОБУ ім. М. В. Лисенка (спільний концерт із білоруською групою «Port Mone», 2011 р.). У творчому доробку гурту концертний альбом «Надобранич», три студійні диски («Ягудки», «На межі», «Light») та спільний з «Port Mone» альбом «Хмелева Project».

Серед багатьох престижних виступів колективу останніх років — участь у фестивалі джазового піаніста зі світовим іменем Данила Крамера «Сніжний Jazz», у найцікавішому в Україні джазовому фестивалі «Koktebel Jazz Festival», співпраця з білоруською групою «Port Mone», фінським акордеоністом і барабанщиком Кіммо Похьоненом (в Інтернеті представлені чотири сумісні

записи), відомим співаком-афроамериканцем Карлом Фріенсоном, іншими цікавими музикантами й колективами.

Результатами таких творчих контактів «ДахаБрахи» є створення з вищеназваними музикантами нових креативних програм і сумісні виступи в численних концертах. Так, про співробітництво з групою «Port Mone» самі учасники українського гурту надають таку інформацію: «Драматизм пісень, які побудовані на основі фольклору, а також багатоголосся «ДахаБрахи», в поєднанні з атмосферними музичними полотнами білорусів, перегворили роботу над спільним проектом у неповторний експеримент» [6]. Український ансамбль експериментує з жанрами, стилями, етнічними мотивами, а останнім часом навіть з англійськими текстами. Тому колектив є бажаним учасником фестивалів різноманітних напрямів — від традиційного етнічного виконавства до етно-репу, етно-джазу тощо. Як приклад удалого експерименту гурту наведемо об'єднання й нашарування в композиції «Дівка Марусечка» з альбому «На межі» народної автентичної теми й геніальної композиторської стилізації (епізод із «Щедрика» М. Леонтовича), що сприяє динамізації слухацького сприйняття цієї композиції, виявляє несподівані нові відтінки обох мелодій.

«ДахаБраха» не намагається представляти на міжнародних фестивалях усю українську націю, а презентує одну з можливостей існування сучасної музики. Самі учасники ансамблю вважають, що «Україна — це країна, що дезорієнтована географічно, держава — політично, а етнос — культурно. Народницька ідея типу «Хто ми є, якого роду/племені діти?» — відгонить недоречним пафосом і сентиментальністю, постмодерні розвінчання національних кумирів просякнуті уразливою іронією й цинізмом. І те, й інше — безпорадні тактики, бо без духовного зерна будь-яка стратегія безплідна. В Україні бракує сакральної ідеї, ідеї об'єднуючої. Проте сакральна ідея полягає не в реставрації традиційних форм побутування й мислення народу, а насамперед — у створенні нового міфу про самих себе. І цей процес самотворення, як і будь-який містеріальний акт, проходить через руйнацію віджилого уявлення, а саме — уявлення українців про себе як провінційну націю, залежну, упосліджену, пасивну» [6].

Поєднання виконуваних зразків музичного фольклору з вишуканим, іноді несподіваним аранжуванням (тембровим, ритмічним, динамічним тощо) справляє враження миттєвості творчості ансамблю, залучає вдячних слухачів до співтворчості.

Як говорять про себе самі учасники ансамблю, «...у нас є проблеми з арт-критикою, ми не можемо самі адекватно оцінити, що відбувається. Лише за допомогою зовнішніх оцінок формується якийсь міф про гурт. Плюс, звичайно, в Україні є дуже величезний комплекс неповноцінності, меншовартості. Поки нам

ззовні не скажуть, що це якісний продукт, ми в це самі не повіримо, тому що ми не віримо в самих себе. Як правило, ми самі себе «стісняємося» (так у тексті оригіналу — Ю. К.)» [1]. На жаль, дійсно талановитих, проте «неформатних» для телебачення або радіо сучасних українських груп набагато більше цінуються не в себе на Батьківщині, а за кордоном. Такий стан характерний і для «ДахаБрахи», яка на сьогодні головне морального й матеріального визнання набула в Росії, де їй в 2010 р. було присуджене Гран-Прі найпрестижнішої російської премії ім. Сергія Курьохіна в галузі сучасного мистецтва «Поп-механіка» (Санкт-Петербург). Це та інші досягнення групи, відомої нині майже в усьому світі, дозволили журналу «Шо» назвати «ДахаБраху» «найціннішим українським культурним експортом» [8].

Отже, на прикладі двох найвідоміших і найяскравіших гуртів у сучасному мистецькому просторі України — «Древо» та «ДахаБрахи» — можна виявити основні тенденції презентації фольклорної спадщини: достойний поваги шлях відродження автентичного виконавства й не менш цікаве, можливо, в чомусь дискусійне, виконання фольклорних зразків в «осучасненому» експериментальному варіанті. Обидва вони мають право на існування, оскільки слугують одній головній меті — пропаганді невмирущого усного народного спадку, на якому базується ментальність справжніх патріотів України. Подальше дослідження цієї проблематики передбачає детальніший аналіз творчості цих та інших фольклорних колективів, які працюють у сфері народного музичного мистецтва.

Список літератури

1. «ДахаБраха» : В Україні є дуже величезний комплекс неповноцінності, меншовартості // Газета «УАргумент». — 2012. — № 9 (303). — 6-12 березня.
2. Антон Йожик Лейба. Гурт «Древо». Рай розвився. Християнські мотиви в українському фольклорі / Антон Йожик Лейба [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.umka.com.ua/ukr/catalogue/authentic-performing/drevo-group-the-paradise-has-blossomed-christian-themes-in-ukrainian-folk-songs.html>
3. Багалій Д. І. Історія слобідської України / Д. І. Багалій. Передм., комент. В. В. Кравченка; Художник, упоряд. іл. В. О. Ріяка. — Х. : Дельта, 1993. — 256 с. : іл.
4. В. Троїцький [Електронний ресурс]. — Режим доступу : 88gwww.dax.com.ua/ru/coripheus/troicky
5. Гурт «Древо» [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.umka.com.ua/ukr/singer/drevo-group.html>
6. ДахаБраха : офіційний сайт групи [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.dakhabrakha.com.ua/ukr/projects>
7. Жилина Л. Патріарх Оглоблин / Л. Жилина // Газета «День». — 2005. — № 236. — 21 дек.

8. Куликов В. «ДахаБраха». Класичний максималізм / В. Куликов // «Шо». — 2011. — № 7-8 (69-70) [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://sho.kiev.ua/article/865>
9. Національна музична Академія України ім. П. І. Чайковського. Кафедра музичної фольклористики [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://knmau.com.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=77&Itemid=98

Надійшла до редакції 18.04.2012 р.